

תוספת לפרק 2

מדינה, לאום ומדינת לאום

1 (א) מדינה:

מדינה היא ארגון בעל מספר מאפיינים הכרחיים:

- ☞ **שטח:** שטח המדינה כולל אזור יבשתי, אזור תת קרקעי (המצוי מתחת לפני האדמה- עד למרכז כדור הארץ) ואזור אווירי (המצוי מעל לפני האדמה- עד לגובה בלתי מוגדר). לחלק מהמדינות גם שטח ימי הנקרא **מים-טריטוריאליים**. השטח היבשתי של המדינה אינו חייב להיות רצוף. ישנן מדינות, כמו ארה"ב, יוון ויפן, אשר שטחן היבשתי מקוטע ומופרד על ידי מים או על ידי שטח יבשתי של מדינות אחרות¹.
- ☞ **אוכלוסייה:** אוכלוסיית המדינה כוללת תושבים, אשר רובם נהנים ממעמד של אזרחות².
- ☞ **שלטון פוליטי עצמאי:** גוף השולט ומנהל את חיי האוכלוסייה החיה בשטח המדינה ללא התערבות חיצונית. תפקידיו של השלטון רבים ומגוונים: קביעת מעמד האזרחות, חקיקת חוקים, ניהול כלכלת המדינה, אספקת שירותי חינוך ובריאות, אכיפת החוק והסדר, הגנה על שטח המדינה ותושביה תוך הפעלת צבא וגופי ביטחון שונים, ניהול מדיניות חוץ ועוד.

☞ **הכרה בינלאומית:** הכרה של הקהילה הבינלאומית בקיומה של המדינה ובריבונותה.

שימו לב!

1. **מאפייני המדינה הם הכרחיים, אך אינם מספקים כשלעצמם:** כדי שניתן יהיה להגדיר ארגון מסוים כמדינה יש צורך שיופיעו בו כל המאפיינים שפורטו לעיל (שטח, אוכלוסייה ושלטון פוליטי עצמאי).
  2. **מאפייני המדינה שונים ממדינה למדינה:** למרות שמאפייני המדינה הם הכרחיים, הם אינם מופיעים באופן זהה בכל המדינות:
    - ☞ **שטח:** ישנן מדינות בעלות שטח גדול (כמו רוסיה) וישנן מדינות בעלות שטח קטן (כמו ישראל).
    - ☞ **אוכלוסייה:** ישנן מדינות בעלות אוכלוסייה גדולה (כמו סין) וישנן מדינות שאוכלוסייתן קטנה (כמו ישראל).
    - ☞ **שלטון פוליטי עצמאי:** ישנן מדינות שהשלטון בהן נהנה ממידה רבה של עצמאות בניהול מדיניות הפנים והחוץ (כמו ארה"ב) וישנן מדינות שהשלטון בהן נאלץ להתחשב בלחצים המופעלים עליו על ידי גורמים חיצוניים (כך למשל, נוהגת ישראל להתאים את מדיניות החוץ שלה לציפיות ממשלת ארה"ב).
- ☞ **הכרה בינלאומית:** ישנן מדינות אשר חלק ממדינות העולם מסרבות להכיר בקיומן. ישראל למשל אינה נהנית מהכרה מצד רוב מדינות ערב.

¹ למשל, אלסקה היא חלק ממדינת ארה"ב, אך אין חיבור יבשתי בינה לבין שאר שטחי ארה"ב. הקשר בין שני האזורים נעשה בדרך הים או דרך שטח היבשתי של מדינת קנדה.
² האזרחות היא מעמד הכולל שורה של זכויות וחובות הניתנות על ידי המדינה לחלק מהתושבים המתגוררים בה. כל מדינה רשאית לקבוע בעצמה את הקריטריונים שלפיהם היא מעניקה מעמד זה ואת היקף הזכויות והחובות שהוא כולל. להרחבה על האזרחות ראה פרק נפרד.

1 (ג) סוגים של מדינות

בהתאם לשני הסוגים העיקריים של קבוצות הלאום, ניתן להבחין בין שני סוגים עיקריים של מדינות לאום:

א. **מדינת לאום אתנית אורגנית** היא מדינה שתופסת עצמה כמדינה של קבוצת לאום אתנית מסוימת. מדינות אלה מבחינות בין המחזיקים באזרחות של אותה המדינה, לבין המשתייכים לקבוצת הלאום האתנית. למשל, הערבים בישראל הם בעלי אזרחות ישראלית, אך אינם שייכים ללאום היהודי. במילים אחרות, יש הבדל בין האזרחות ישראלית לבין ההשתייכות הלאומית לעם היהודי.

ב. **מדינת לאום אתנית תרבותית** היא מדינה שתופסת את עצמה כמייצגת של תרבות אתנית מסוימת, שעליה היא שואפת להגן. ההצטרפות ללאום מותנית באימוץ התרבות הלאומית. הלאומיות הצרפתית היא דוגמה לכך. צרפת מגלה נכונות לצרף אל הלאום האתני כל אדם אשר יאמץ את תרבותה ואת ערכיה הלאומיים.

ג. **מדינת לאום פוליטית** היא מדינה שאינה שייכת לקבוצה אתנית מסוימת. האזרחות במדינה ניתנת באופן שווה לכל בני הקבוצות האתניות. ניתן לכנות מדינה כזו גם **מדינת כלל אזרחיה**.